

Handreiking doop en avondmaal voor zendingsgemeenten

handreiking doop en avondmaal zendingsgemeenten

uitgave deputaatschap evangelisatie
Christelijke Gereformeerde Kerken
april 2017

inhoud

woord vooraf	5
inleiding doop	6
in de praktijk	7
en vice versa?.....	9
wat we belijden.....	11
de betekenis van de heilige doop.....	11
teken en zegel	12
moeten kinderen gedoopt worden?.....	13
eenmaligheid	14
aanbevelingen voor de missionaire praktijk	16
de betekenis van de doop goed uitleggen	16
als kinderen toch niet ten doop gehouden worden	17
eenheid in de gemeente	18
alternatieven voor de doop?	19
een afwijkend doopstandpunt en verantwoordelijke taken	20
herdoop	21
op de grens van kinder- en volwassendoop.....	21
bijlagen	23
Heidelbergse Catechismus, zondag 25, 26 en 27:	23
Nederlandse Geloofsbelijdenis, artikel 33 en 34:	25
inleiding heilig avondmaal	28
voorbeelden vanuit de praktijk in missionaire gemeenten.....	29
vragen	30
en vice versa?.....	31
wat we belijden.....	32
de betekenis van het avondmaal	32
de zegen van het avondmaal	33
de toelating tot het avondmaal	34
kinderen aan het avondmaal?	35
de beslotenheid van het avondmaal.....	36
aanbevelingen voor de missionaire praktijk	38
onderwijs over het avondmaal	38
het avondmaal in een missionaire dienst?.....	38
kinderen, belijdenis en avondmaal.....	39
avondmaal vieren in diverse groepen.....	40
bijlagen	42
Heidelbergse Catechismus, zondag 25, 28, 29, 30.....	42
Nederlandse Geloofsbelijdenis, art. 35	45

woord vooraf

Wat doe je als kerk wanneer een man die maar net christen is geworden en nog geen kans heeft gehad zijn geloof te belijden en zich te laten dopen vol dankbaarheid naar de avondmaalstafel loopt? Wat zeg je tegen een echtpaar dat haar kind echt niet wil laten dopen, omdat ze dit alleen maar gezien hebben in een lauwe kerk van cultuurchristendom en allerlei vormen van bijgeloof?

Voor deze en andere vragen komen de zendingsgemeenten van de CGK regelmatig te staan. Aan de ene kant zijn zij dankbaar voor de traditie waarin wij staan, aan de andere kant staan zij in een context die soms zo divers en kwetsbaar is, dat deze rijkdom niet altijd gemakkelijk is over te dragen.

De Generale Synode gaf in 2010 aan deputaten evangelisatie de opdracht handreikingen te schrijven over de rijkdom van de gereformeerde traditie voor zendingsgemeenten. In de jaren daarna heeft Ganpat Berrevoets voor zijn master thesis aan de TUA de verschillende zendingsgemeenten bezocht. Hij bracht in kaart welke vraagstukken over doop en avondmaal leefden en welke keuzes men daar in maakte. Met behulp van zijn werk hebben deputaten de handreikingen geschreven. De synode van 2016 gaf aan dankbaar te zijn voor zowel de principiële gereformeerde lijn als de poging recht te doen aan de pastorale praktijk. Maar de synode zag tegelijk ook in dat de kwesties niet alleen in de zendingsgemeenten spelen en verzocht deputaten deze handreikingen uit te geven.

Graag benadrukken wij op deze plaats dat deze handreikingen niet de bedoeling hebben een soort tweede kerkorde te zijn. Het doel is om te helpen bij het gesprek in zendingsgemeenten, moedergemeenten en de classes waar zendingsgemeenten zijn.

Ons gebed is dat door deze handreikingen de betekenis en kracht van doop en avondmaal in onze kerken verdiept zal worden.

deputaten evangelisatie

inleiding doop

In zendingsgemeenten binnen de CGK spelen vragen over de bediening van de heilige doop meer dan in de meer gevestigde CGK-gemeenten¹. In bijna alle zendingsgemeenten komt het (soms met grote regelmaat) voor dat ouders hun kind niet willen laten dopen omdat zij de keuze aan het kind zelf willen overlaten. Ook wordt in verschillende zendingsgemeenten de vraag naar herdoop gesteld. Soms komt dat doordat men na lange tijd van de kerk te zijn weg geweest, de weg naar Christus heeft gevonden en daar een bevestiging van in de doop wil zien. Vragen over de doop spelen niet alleen in zendingsgemeenten². In zendingsgemeenten spelen deze vragen wel meer. Dat heeft verschillende oorzaken:

1. Doordat er regelmatig mensen uit de wereld tot geloof komen en vervolgens gedoopt worden, wordt de doop meer dan in andere gemeenten ervaren en beleefd als een overgang van de wereld naar de kerk, van het oude leven naar een nieuw leven. Ook bij mensen die als kind al gedoopt zijn, kan het zien van deze intense ervaring het verlangen opwekken om dit ook zelf te beleven. In andere gemeenten wordt de connectie van de doop met het verbond en het werk van God in de geslachten vaker gezien.

¹ Zie hiervoor de masterscriptie van Ganpat Berrevoets, *avondmaal, doop en andere zichtbare tekenen van heil in de zendingsgemeenten. Een onderzoek naar de vragen en problematiek rondom avondmaal, doop en anderen rituelen in zendingsgemeenten van de Christelijke Gereformeerde Kerken*, Apeldoorn 2011.

² P.D.J. Buijs, *Ambtelijk Contact 2006, nr. 9* ziet drie redenen: 1) Verlangen om de rijkdom van de doop te beleven; 2) Vernieuwing van de doop als kind; 3) Verwerping van de kinderdoop. Het onderscheid tussen 1) en 3) blijkt later in het artikel uit het meer impulsieve karakter te bestaan.

2. De herkomst van de gemeenteleden is heel divers, vooral in multiculturele zendingsgemeenten. Men komt uit een land of cultuur waar het dopen van kinderen gebeurt als gewoonte of bijgeloof, soms juist bij kerken waarin men maar weinig van het leven met Christus terug ziet. Men kent het dopen van kinderen enkel binnen die context. Kinderdoop wordt dan snel in verband gebracht met automatisme of zelfs met liberale theologie. Er kan zo een begrijpelijke huiver voor de kinderdoop zijn. De ervaring leert dat goede uitleg die huiver niet altijd wegneemt. Soms is er geen sprake van uitgesproken huiver voor de kinderdoop, maar is men opgegroeid als baptist en heeft men toch een geestelijk thuis gevonden in een christelijk gereformeerde multiculturele zendingsgemeente.
3. Door de overgang naar het christelijk geloof kan er veel strijd zijn binnen families en gezinnen. Het dopen van de kinderen verzwaart soms deze strijd ten koste van de kinderen.

We zijn dankbaar dat we vanuit de zendinggemeenten deze vragen aangereikt krijgen. In deze 'handreiking' willen we vanuit de rijkdom van onze gereformeerde belijdenis meedenken met onze missionaire gemeenten. Dat betekent voor ons als deputaten, maar ook voor de kerken als geheel, een enorme verrijking. De vragen zijn niet gemakkelijk. In confrontatie met deze vragen merken we hoe in zendingsgemeenten beslissingen genomen moeten worden, bijvoorbeeld rondom het toelaten tot de bediening van de doop, die in vele andere gemeenten niet spelen. Wij hebben bij het meedenken bij deze vragen vaak in de spiegel gekeken, en ons afgevraagd: waarom doen we het eigenlijk zo? Wat is eigenlijk de achtergrond van dat artikel in onze kerkorde? Hoe geeft onze belijdenis richting in een totaal andere tijd en situatie als waarin de belijdenis ontstond?

Het gebeurt vaker dat 'lastige' vragen ook 'heilzame' vragen blijken te zijn. Zo ook hier! We hopen dat deze 'handreiking' een teken van verbondenheid mag zijn, geschreven in dankbaarheid voor wat de Heere aan rijke zegen geeft in de zendingsgemeenten. We hopen ook dat de aanbevelingen in deze 'handreiking' zendingsgemeenten, maar ook classes, én de kerken als geheel, helpen bij het werk in Gods Koninkrijk.

in de praktijk

1. De voorganger gaat vlak voor de geboorte van hun dochter langs bij een stel uit India om te bidden voor een voorspoedige bevalling. Zij zijn voor minimaal een jaar in Nederland vanwege zijn werk. Door contacten met andere landgenoten vinden zij al spoedig hun plaats in de multiculturele zendingsgemeente. Op een gegeven moment vraagt de voorganger of zij hun kindje willen laten dopen als het geboren is.

Hij ziet verbazing op hun gezichten en het aanbod wordt beleefd afgewezen: 'Well, no. Because, you know, this is what they do in the Roman Catholic Church'. Voorzichtig legt de voorganger uit dat dat niet alleen in de Rooms Katholieke Kerk gebeurt, maar over de hele wereld en dat dit uit Bijbelse overwegingen ook in deze gemeente geleerd wordt. Er wordt niet echt op in gegaan. Korte tijd later gaat deze jonge vader geschokt naar een Nederlandse zuster in de gemeente: 'Do you know what our pastor asked?'

2. Een vrouw die in Suriname is geboren komt tot geloof. Navraag leert dat zij ooit als kind is gedoopt. Haar doop is echter gepaard gegaan met allerlei rituelen die rechtstreeks te maken hebben met voodoo. Volgens de kerkorde wordt de doop erkent als christelijk als deze gedaan is door een dienaar des Woords, in de gemeente, met water en in de naam van de Drie-Enige God. Dat is in haar geval gedaan. Maar wanneer deze vrouw aan haar doop denkt, is dit voor haar onafscheidelijk te denken van anti-christelijke machten. Zij wil graag opnieuw gedoopt worden.
3. Een Nederlands stel krijgt een dochttertje. Zij zijn zelf als kind gedoopt, maar zien hun eigen opvoeding louter als traditioneel en nauwelijks als christelijk. Hierdoor zien zij hun eigen doop vooral als iets van traditie en nauwelijks als van God gekregen. Ook het onderwijs dat de doop is voor 'gelovigen en hun kinderen' loopt bij hen stuk op wat zij nog steeds in hun familie zien, namelijk dat de doop is voor 'kerkleden en hun kinderen'. Immers: familieleden die nooit aan het avondmaal zouden mogen omdat hun geloof als onvoldoende wordt gezien, zouden onder de tucht worden gezet wanneer zij hun kinderen niet zouden laten dopen. Na een maandenlange worsteling besluiten zij hun dochttertje toch niet te laten dopen.
4. Het predikantsechtpaar gaat op kraambezoek bij een moeder van vier kinderen. Zij is later tot geloof gekomen, maar haar echtgenoot is hindoe en heeft zelfs een van de kamers in huis ingericht als huistempel. Als hij de doop ter sprake wil brengen merkt de predikant op dat haar drie oudere kinderen niet gedoopt zijn. Zij antwoordt: 'Ik zou het heel graag willen, maar als ik dat doe, wil mijn man dat de kinderen ook de Hindoestaanse dooprituelen ondergaan. Dat wil ik hen niet aan doen. Ik heb de invloed van de afgodische machten al te sterk in hun leven gezien. Ik vind het zo verdrietig dat zij niet gedoopt zijn, maar ik ben heel blij dat het in de ICF mogelijk is dat er met mijn kinderen in de gemeente gebeden wordt en dat zij gezegend worden. Dat hebben zij hard nodig!'

5. Een Koerdische jongeman volgt trouw de basiscursus in de multiculturele gemeente. Hij is een jaar geleden gedoopt in een Iraanse gemeente. 'Maar', zegt hij, 'ik begreep toen niet goed wat er gebeurde. Ik verstond de preek niet, ik was ook nog niet eerder in die kerk geweest. Toch ben ik toen gedoopt. Maar ik was nog geen christen, dat ben ik nu pas geworden.' Hij heeft gezien hoe mensen hun doop beleven met heel hun hart, en vindt zijn doop in die Iraanse gemeente geen echte doop.

De lijst met praktijkvoorbeelden zou eindeloos uitgebreid kunnen worden. In deze handreiking willen we zoeken naar antwoorden op de volgende vragen vanuit de praktijk:

1. Wat is de betekenis van de heilige doop, zowel als die bediend wordt aan kinderen als aan volwassenen?
2. Wat te doen in situaties waarbij het bijbels recht van de kinderdoop uitgelegd is, maar gemeenteleden om allerlei redenen niet meegaan in die uitleg?
3. Hoe ga je om met kinderen die niet gedoopt worden? En hoe met hun ouders? Hoe belangrijk is het teken en zegel? Hoe om te gaan met het opdragen van, bidden voor, en zegenen van deze kinderen?
4. Als een broeder zijn eigen kinderen niet ten doop houdt, maar kenmerklijke gaven van de Heere heeft ontvangen om geestelijk leiding te geven in de gemeente, kan die dienen in een ambt, en wat zijn de eventuele implicaties daarvan?
5. Hoe om te gaan met de vraag om herdoop als er reële vragen gesteld worden bij een eerdere doop?
6. Hoe te handelen als kinderen/jongeren als het ware tussen kinderdoop en volwassendoop in vallen?

In gesprek met de zendingsgemeenten zullen meer vragen boven komen. We ontvangen die vragen graag. Als we hieronder aanbevelingen doen, doen we dat in het besef dat elke situatie weer anders is, en dat elke situatie een eigen benadering vraagt. Daarbij spelen de situatie en de levensgeschiedenis van broeders en zusters een grote rol.

en vice versa?

Hierboven zijn enkele vragen geformuleerd die vanuit de zendingsgemeenten gesteld worden. Het nadenken over deze vragen heeft ons ook steeds na doen nadenken over de praktijk in bestaande CGK-gemeenten.

We noemen een paar vragen die onze praktijk aangaan:

- Wie laten wij toe tot de doop? Welke criteria stellen wij bij het afleggen van openbare geloofsbelijdenis? Komt dat overeen met de vragen die bij volwassendoop gesteld worden? Waarom wel of niet?
- Het is misschien begrijpelijk dat bij het ontstaan van de klassieke formulieren het formulier voor de kinderdoop voorafging aan dat van de volwassendoop, maar is het van den beginne niet zo geweest dat de gelovigen én hun kinderen gedoopt werden? Zou de volgorde niet andersom moeten in onze tijd?
- De leeftijd van belijdenis doen is door de eeuwen heen opgeschoven. Bij Calvijn was het nog op 12-14-jarige leeftijd. Nu is het vaak rond 18-20 jaar, soms nog later. Maar zou iemand van 13 die vraagt toegelaten te worden tot het heilig avondmaal, ook echt toegelaten worden? En als zo iemand op die leeftijd via kinderevangelisatie tot geloof komt en gedoopt wordt, moet er dan later nog belijdenis worden gedaan?
- In de vragen aan de doopouders komt de toezegging van God duidelijk aan de orde. De ouders zullen in geloof antwoord moeten geven op de vragen en daarbij beloven hen godzalig op te voeden. De noodzaak van persoonlijk geloof bij de ouders klinkt minder duidelijk door, en soms is er in onze kerken een verschil tussen vrijmoedigheid om kinderen ten doop te houden en avondmaal te vieren. Hoe komt dat?
- Waarom wordt aan de ouders wel gevraagd of zij hun kind zien als in Christus geheiligd, maar niet of zij beseffen dat wedergeboorte ook voor hun kind noodzakelijk is?
- Kunnen we, met zo veel gasten van buiten de kerk, in doopdiensten wel bidden zoals in een formulier staat: 'Wij zijn in Uw Naam gedoopt en U hebt ons allen zo veel beloofd. Geef dat wij dit bij deze doop opnieuw mogen zien en des te meer bidden om de vervulling van Uw beloften'. In hoeverre wordt in onze formulieren gerekend met de aanwezigheid van ongelovigen? Mag het hier niet wat onderscheidenlijker?

Ook deze lijst met vragen zou langer te maken zijn. Het laat zien dat we in wederkerigheid na mogen denken over deze vragen, en dat de vragen vanuit de zendingsgemeenten nog veel kunnen betekenen voor een opnieuw doordenken van deze vragen vanuit Gods Woord en onze belijdenis.

wat we belijden

Met de vragen die op ons afgekomen zijn vanuit de zendingsgemeenten, pakken we onze belijdenis erbij om van daaruit enkele lijnen neer te zetten die helpen kunnen bij concrete aanbevelingen³.

de betekenis van de heilige doop

'Ga dan heen, onderwijs al de volken, hen dopend in de Naam van de Vader en van de Zoon en van de heilige Geest, hun lerend alles wat Ik u geboden heb, in acht te nemen.' (Mt 28:19)

Hoe wordt u in de heilige doop eraan herinnerd en ervan verzekerd, dat het enige offer van Christus, aan het kruis geschied, u ten goede komt?

Antwoord: Op deze wijze, dat Christus dit uiterlijk waterbad heeft ingesteld en daarbij heeft beloofd, dat ik even zeker met Zijn bloed en Geest van de onreinheid van mijn ziel, dat is van al mijn zonden gereinigd ben, als ik uiterlijk met het water, dat de onreinheid van het lichaam pleegt weg te nemen, gewassen ben. (Heidelbergse Catechismus, Zondag 26, vraag en antwoord 69)

Het is van groot belang om te zien dat het sacrament van de doop door God ingesteld is. Het gaat niet om een betekenisvolle handeling van de gemeente, maar in de gemeente wordt naar Gods bevel het sacrament bediend. De doop is in de eerste plaats een teken van wat de HERE zelf in ons leven doet en wil doen.

Dit geldt zowel voor de kinderdoop als voor de volwassendoop. We kennen één doop, bediend aan de gelovigen en hun kinderen⁴. Niet onze keuze staat daarbij centraal, maar de inlijving in het lichaam van Christus en de bevestiging van de beloften van het genadeverbond. Voor kinderen betekent dat niet minder dan bij volwassenen de verzegeling van de inlijving in het lichaam van Christus, waar de verbondsbeloften ook op wijzen. Voor volwassenen betekent het niet minder dan bij de kinderen de bevestiging van Gods trouw en beloften als houvast tegenover het zo vaak wankele geloofsleven.

Pas daarna is het een teken van antwoord en overgave. Nergens in de Bijbel geldt de doop als de bevestiging van de eigen geloofskeuze. Vandaar dat onderscheid maken tussen verbondsdooop en geloofsdooop vanuit het gezichtspunt van onze gereformeerde belijdenis niet terecht is.

³ Te denken valt aan de Nederlandse Geloofsbelijdenis, artikel 33 en 34, en Heidelbergse Catechismus, zondag 26 en 27.

⁴ Dit wordt duidelijk zichtbaar in de klassieke gereformeerde formulieren voor kinderdoop en volwassendoop. Het onderwijzende deel over de doop is grotendeels hetzelfde. Pas wanneer het specifiek over kinder- of volwassendoop gaat, maakt het formulier verschil. Hieruit blijkt dat het om één doop, en ook één betekenis gaat.

Antwoord en overgave zijn bij de doop zichtbaar, vooral als er een volwassene na geloofsbelijdenis wordt gedoopt. Maar ook bij de kinderdoop, als het antwoord op de doopvragen klinkt uit de mond van (een van de) ouders. Het meest indrukwekkende blijft wat God aan ons schenkt en wat alleen zichtbaar is met de ogen van het geloof. Iemand uit een zendingsgemeente formuleerde het zo: 'Na de doop zingen we: Amazing Grace, how sweet the sound. En niet: Amazing disciple, how sweet your choice.' Kinderen en volwassenen worden bij elke doopdienst bepaald bij de betekenis van hun eigen doop en mogen er opnieuw van harte 'amen' op zeggen, en zich vastklemmen aan de belofte van vergeving door het bloed van Christus, waarnaar verwezen wordt in het water van de doop. Zo gebruikt de Heere het sacrament van de doop, door de werking van Zijn heilige Geest, tot versterking van het geloof.

teken en zegel

(Abram) heeft het teken van de besnijdenis ontvangen als een zegel van de gerechtigheid van het geloof dat hij had toen hij nog onbesneden was. (Romeinen 4: 11)

Of weet u niet dat wij allen die in Christus Jezus gedoopt zijn, in Zijn dood gedoopt zijn? (Romeinen 6: 3)

Is dan het uiterlijke waterbad de afwassing van de zonden zelf?

Antwoord: Nee, want alleen het bloed van Jezus Christus en de heilige Geest reinigen ons van al onze zonden.

Waarom noemt de heilige Geest de doop dan het bad van de wedergeboorte en de afwassing van de zonden?

Antwoord: God zegt dit niet zonder goede reden, namelijk niet alleen om ons daarmee te leren dat, zoals de onzuiverheid van het lichaam door het water, ook onze zonden door het bloed en de Geest van Jezus Christus weggenomen worden; maar vooral om ons door dit goddelijk onderpand en teken ervan te verzekeren, dat wij even daadwerkelijk van onze zonden geestelijk gereinigd zijn als wij uiterlijk met het water gewassen worden. (Heidelbergse Catechismus, zondag 27, vraag en antwoord 72-73)

Want het zijn zichtbare tekenen en zegelen van een innerlijke en onzichtbare zaak, door middel waarvan God in ons werkt door de kracht van de heilige Geest. (Nederlandse Geloofsbelijdenis, artikel 33)

In onze belijdenis wordt de kracht van de doop mooi aangeduid met de woorden teken en zegel. Als een teken laat de doop zien wat er in Christus met Gods kinderen gebeurt. Dat betekent ook dat de doop of het doopwater geen enkele kracht in zichzelf heeft. Tegenover een magische duiding van de doop moet sterk gewaarschuwd worden⁵.

⁵ Zie HC, v/a 72.

Bij het zichtbare van het teken moeten de onzichtbare genadegaven komen, die in de doop aangeduid worden (NGB art. 34). Als in de gemeente de kinderdoop geassocieerd wordt met automatisme of liberale theologie moet daar tegenover krachtig gesteld worden dat het water teken en zegel is van Gods trouw en genade, en dat gedoopt zijn niet automatisch betekent dat je een kind van God bent. Dat geldt overigens zowel bij de volwassendoop als bij de kinderdoop. De betekenis en kracht van de doop hangt aan Gods inzet en belofte. De doop is zo een bemoeiding, maar doet ook een appel op het leven van de gedoopte⁶.

Aan de andere kant zeggen we te weinig als we stellen dat het doopwater maar symbolische betekenis heeft. De doop is niet alleen teken (het water verwijst naar de afwassing door het bloed van Jezus Christus) maar ook zegel. Het verzegelt Gods verbond en beloften. Het bevestigt keer op keer dat Gods genade niet af hangt van mijn zoeken, mijn omkeer, mijn levensverandering, maar dat genade echt van de andere kant komt, voor niets. Dat wordt wel heel bijzonder mooi zichtbaar in de doop van zuigelingen. God vraagt naar hen, legt Zijn hand op hen, neemt ze aan tot Zijn kinderen, ver voordat ze naar Hem kunnen vragen. Als volwassenen gedoopt worden is dat net zo belangrijk. Bij de doop mag getuigd worden van Gods genade die mij opzoekt. 'Uit genade bent u zalig geworden, door het geloof, en dat niet uit u, het is Gods gave', schrijft Paulus aan de jonge christengemeente in Efeze⁷.

moeten kinderen gedoopt worden?

Want voor u is de belofte en voor uw kinderen en voor allen die veraf zijn, zovelen als de Heere, onze God, ertoe roepen zal. (Handelingen 2: 39)

Moet men ook de kleine kinderen dopen?

Antwoord: Ja, want zij behoren even goed als de volwassenen tot het verbond van God en tot Zijn gemeente, en niet minder dan aan de volwassenen worden hun de verlossing van de zonden door het bloed van Christus en de heilige Geest, Die het geloof werkt, beloofd. (Heidelbergse Catechismus, Zondag 27, vraag en antwoord 74)

En Christus heeft Zijn bloed waarlijk niet minder vergoten om de kleine kinderen der gelovigen te wassen dan Hij dat gedaan heeft voor de volwassenen. (Nederlandse Geloofsbelijdenis, artikel 34)

De woorden 'teken en zegel' geven het belang van de doop aan. Het is niet zo dat iemand door de doop bij het verbond van God behoort. Maar juist als je erfgenaam van het rijk van God en van Zijn verbond bent, behoor je gedoopt te worden als teken en zegel van dat wat God je door het geloof schenkt. Door het geloof is een volwassene binnen Gods

⁶ Zie HC, v/a 70.

⁷ Ef. 2:8.

genadeverbond getreden en wordt daarom gedoopt. Door de geboorte uit gelovige ouders is het kind een kind van het verbond en wordt daarom gedoopt. De vraag is niet of het mooi of aansprekend is om ook de kleine kinderen van de gemeente te dopen. Het is geen optie. Ze 'behoren gedoopt te wezen'. We mogen ze niet ongedoopt laten. Kinderen ongedoopt laten betekent ook in de problemen komen ten aanzien van hun lidmaatschap. De Bijbel reikt ons geen weg van lidmaatschap van dit lichaam van Christus aan dan de weg van geloof en doop. Lidmaatschap van de gemeente is geen administratieve kwestie. Het gaat om het lidmaatschap van de gemeente van Christus en dus om het lidmaat zijn van Zijn lichaam. Wie stelt dat de kinderen eerst zelf het geloof moeten belijden en dan pas lid kan worden van de gemeente, ziet over het hoofd dat de apostel Paulus in Ef 6: 1 de kinderen als leden van de gemeente aanspoort tot een heilig leven. Maar hoe geef je de betrokkenheid van ongedoopte kinderen bij de gemeente de plek die hen toekomt? Wij moeten hier het vraagteken laten staan⁸.

eenmaligheid

Eén Heere, één geloof, één doop, één God en Vader van allen, Die boven allen en door allen en in u allen is. (Efeze 4:5 en 6)

Hierom geloven wij dat wie in het eeuwige leven wil komen, slechts eenmaal gedoopt moet worden met de enige Doop, zonder die ooit te herhalen. (Nederlandse Geloofsbelijdenis, artikel 34)

De kracht van de doop komt ook tot uitdrukking in het eenmalig karakter. Mensen veranderen, maar wat God doet, doet Hij voor eeuwig (Prediker 3). Daarom is de doop iets waarop een mens zijn leven lang terug kan blijven vallen, ondanks dat onze beleving soms zo kan verschillen. Wanneer er behoefte is om opnieuw te laten dopen, is het daarom belangrijk om te kijken wat de reden daarvan is. Erken je als kerk dat de eerdere doop van God geschonken is, dan kun je dat niet over doen. Dat geldt ook wanneer iemand zelf zijn doop als kind niet meer als Bijbels kan zien. Maar er zijn ook situaties waarbij je moet concluderen dat de eerdere doop niet van God was. Maar juist omdat in de doop de kracht van God zichtbaar wordt, zijn gereformeerde kerken altijd heel voorzichtig.

Criteria zijn: Dat ze gedoopt zijn in of vanwege een vergadering van christenen (en dus niet op persoonlijke titel; hier wordt het kerkelijke van de doop gewaarborgd), door iemand die in zo'n vergadering geroepen en erkend dienaar des Woords is (dus niet naar onze kerkorde, maar die van die vergadering), dat de doop werkelijk met water plaats heeft,

⁸ En niet alleen wij. Kingden (baptist) zegt: 'Our problem is that we don't have a theology of children.'

en in de Naam van de Vader, de Zoon en de heilige Geest⁹. Het is niet alleen niet om het even welke formulering er gebruikt wordt (de trinitarische), maar ook is het niet om het even wat de belijdenis van deze kerk of groep is. Waar gebroken is met het belijden van de drie-enige God, kan de doop niet erkend worden.

⁹ KO, art 60, sub 1.

aanbevelingen voor de missionaire praktijk

de betekenis van de doop goed uitleggen

In januari 2009 werd Guido gedoopt in de ICF te Rotterdam. Hij had een lange zoektocht naar God achter de rug. Komend uit een onkerkelijk gezin, getrouwd met een gelovige vrouw en geleidelijk aan overwonnen om Jezus te volgen. Toen hij zover was om zich te laten dopen, hadden ze net een kleine dochter gekregen. 'Ik ga het koninkrijk van God binnen, maar niet zonder mijn kinderen!', zei hij. En na hem werd ook de kleine Josephine gedoopt, als bewijs dat God ook háár God wil zijn.

Voor alles dient het onderwijs van een zendingsgemeente helder te zijn. Het is van het grootste belang dat er heldere uitleg geboden wordt over het bijbels recht en de waarde van de doop. Daarbij is vooral van belang dat gewezen wordt op het genade-karakter van het heil. God zoekt het verlorene.

Ook zal uitleg over Gods genadeverbond, te beginnen diep in het Oude Testament, en de rijkdom daarvan aan de orde komen. De eenheid van de Schrift, van Oude en Nieuwe Testament, is daarbij erg belangrijk. De verbondsgedachte vinden we breed in de hele Bijbel en is niet eigen aan of ingegeven door de Nederlandse context. Vanuit dit onderwijs loopt een natuurlijke lijn naar het dopen van de kinderen van gelovige ouders. Ook voorbeelden kunnen helpen, zoals het voorbeeld van een familie waarbij de kinderen hoe dan ook delen in de keuzes van ouders, bijvoorbeeld om te emigreren.

In andere culturen, zoals bijvoorbeeld in Afrikaanse culturen, speelt de gedachte van een bijzondere en blijvende band met het voorgeslacht een belangrijke rol, die mogelijk verduidelijkend kan werken bij de uitleg van Gods verbond met mensen. Stammenculturen zijn regelmatig meer vertrouwd met het sluiten van verbonden, dan onze eigen contractsamenleving.

We hebben er in de praktijk wel mee te rekenen dat de beste uitleg niet altijd het gewenste resultaat heeft. Dat is herkenbaar in elke gemeente, vanzelf niet alleen in zendingsgemeenten. Al wordt de doop nog zo goed uitgelegd, mensen ontvangen dit onderwijs in het kader van hun eigen herkomst, context, gedachten en beleving. Vaak worden beslissingen niet op het niveau van argumenten genomen, maar spelen gevoelens en ervaringen een belangrijke rol. Dat blijven we dan een afwijkend standpunt noemen, terwijl we deze broeders en zusters van harte erkennen in de Heere en ze naar het apostolische vermaan voortreffelijker achten dan onszelf (Fil 2: 3).

als kinderen toch niet ten doop gehouden worden

Steeds heeft de kerkenraad gezegd: we staan voor de kinderdoop. Maar ze konden de baptist uit Zuid-Amerika toch niet als lid weigeren. Deze broeder had daar gezien hoe in zijn land de kinderdoop gepaard ging met een vorm van volkskatholicisme dat niets met wedergeboorte en geloof in Christus te maken had. Hij had het onderwijs ontvangen, maar bleef huiverig. Hij had echter wel zijn geestelijk thuis in deze gemeente ontvangen, kwam trouw naar de diensten, en luisterde intens naar de prediking. 'Ik ben het in alles eens met deze gemeente, en wil graag lid worden. Hier hoor ik preken over Mijn Verlosser! Alleen op het punt van de doop denk ik anders'. De kerkenraad ontving hem van harte als door de Heere op hun weg geplaatst.

Had de kerkenraad anders moeten? Had hij moeten zeggen: dan sluit je je maar aan bij een baptistengemeente? Is dat niet gebruik maken van de diepingrijpende verdeeldheid in de kerk van Christus? En wat als er geen alternatief is, als de multiculturele gemeente de enige gemeente is waar hij het Evangelie in een verstaanbare taal kan horen?

Deze broeder bleef niet alleen. Er kwamen er steeds meer. Uitgangspunt was en bleef het vrijmoedig uitdragen van het bijbels recht en de rijkdom van de kinderdoop, maar op een gegeven moment waren de uitzonderingen in de meerderheid...

Als het onderwijs in prediking, pastoraat en catechese niet leidt tot de overtuiging dat de kinderen van de gemeente behoren gedoopt te worden, dan zullen er ouders zijn die hun kinderen niet ten doop houden.

Dit is herkenbaar in de breedte van de CGK. Maar met name in multiculturele zendingsgemeenten vinden ontheemde christenen uit allerlei werelddelen een plek, en dragen hun eigen theologische en kerkelijke bagage met zich mee. Dit kan leiden tot situaties waarin het niet te doop houden van kinderen geen uitzondering meer is.

Er zullen maar weinig gemeenten zijn in de CGK die leden die hun kinderen niet ten doop houden onder de tucht zetten. Daar zou ook een dwang van uitgaan die het moeilijk maakt om van harte antwoord te geven op de doopvragen. Er is hartelijke instemming van de ouders nodig om hun kinderen te dopen. De aangewezen weg is en blijft dus onderwijs.

Dat blijft ook gelden als een groeiend aantal leden hun kinderen niet ten doop houden. Dan mogen we niet in de verleiding komen om te suggereren dat het om het even is te kiezen voor kinderdoop of volwassendoop.

Kinderen die niet gedoopt worden kunnen geen lid zijn van de gemeente in strikte zin. Toch gaat het te ver om een te groot onderscheid te maken tussen gedoopte en ongedoopte kinderen van de gemeente. De gedoopte kinderen zijn door de doop ingelijfd in de gemeente, de ongedoopten niet, maar beide moeten het hebben van het Evangelie dat aan beiden evenzeer gericht is. De kinderen die niet gedoopt zijn, zijn weliswaar geen lid van de gemeente, en dat is niet niets. En toch zijn ze wel betrokken bij de gemeente, en ook daar mogen we niet klein van denken. Zoals eerder gezegd: het lukt ons niet de spanning hier op te lossen. Ons inziens is deze spanning gegeven met de keuze om de kinderen niet te dopen.

eenheid in de gemeente

Ouders die hun kinderen niet ten doop houden verwerpen daarmee nog niet altijd de kinderdoop. Aarzeling kan ertoe geleid hebben dat ze hun kinderen niet ten doop hielden, maar dat betekent niet dat ze bij de doopdiensten zich innerlijk distantieren van de doop en de belofte die bij de doopbediening ook richting de gemeente klinkt. Er zijn voorbeelden bekend van gemeenten waarbij zij ouders die hun eigen kinderen niet ten doop hielden toch van harte betrokken waren bij de doopdiensten van kinderen. Zij zien in de bediening van de kinderdoop meer dan een persoonlijke keuze van deze ouders alleen.

Dit kan onder Gods zegen leiden tot een situatie waarbij gemeenteleden met verschillende doopstandpunten elkaar van harte erkennen. Dat is ook van het grootste belang. Persoonlijke standpunten mogen de onderlinge eenheid en liefde niet in gevaar brengen. Maar niet altijd gaat het

zo. De erkenning van de kinderdoop heeft met het gebinte van de gemeente te maken. Als ouders de kinderdoop echt verwerpen vanwege hun standpunt dat de kinderen hun eigen keuzes moeten gaan maken, of omdat ze vinden dat de Bijbel geen ruimte biedt aan de kinderdoop, dan kunnen ze de bediening van de kinderdoop moeilijk zien als een sacrament waarin de Heere het geloof van Zijn gemeente wil versterken. Innerlijke vervreemding kan tot een breuk met de gemeente leiden, of tot onrust binnen de gemeente.

Belangrijk is dan dat de kerkenraad op het standpunt blijft staan van het bijbels recht van de kinderdoop, en ondertussen de eenheid van de gemeente zoekt. Het is ook van belang dat gemeenteleden met een afwijkend standpunt hun mening (waarover ze eerlijk mogen zijn) niet opdringen aan anderen.

alternatieven voor de doop?

De kerkelijke positie van ongedoopte kinderen is hierboven al aan de orde geweest. Ze horen wel bij de gemeente, al zijn ze geen lid van de gemeente. Het roept de vraag op naar alternatieven voor de doop. Wat als ze niet gedoopt worden, is er dan wat anders? Wat kunnen we bijvoorbeeld schenken aan de kinderen waarvan de vader in geval van doop aan de moeder dezelfde ruimte voor Hindoerituelen eist? In de Bijbel staan geen alternatieven voor de doop. De doop is geen ritueel maar een sacrament, en als zodanig onvervangbaar.

In baptistische gemeenten wordt een kind 'opgedragen' als het niet gedoopt wordt. Het grote verschil tussen 'opdragen' en dopen is dat het opdragen de nadruk op onze handeling legt (wij dragen ons kind op en geven het zo terug aan God) en dopen op wat God doet (Hij neemt het kind op in het lichaam van Christus). We komen ook nergens in de Bijbel tegen dat kinderen worden opgedragen.

In elke doopdienst van kinderen wordt echter ook uitgebreid voor de kinderen gebeden. In het gebed van het doopformulier wordt onder andere gebeden om Gods Vaderlijke zorg, om vergeving van zonden door het bloed van Christus en vernieuwing van het hart door de heilige Geest zodat zij Jezus' naam zullen belijden en Hem zullen volgen. Wanneer ouders er voor kiezen om hun kind niet te laten dopen, kan dit gebed zowel verrijkend voor het kind, bemoedigend voor de ouders als samenbindend voor de hele gemeente zijn.

Het is wel belangrijk om te voorkomen dat er verwarring optreedt. Als er ruimte geboden wordt aan gebed voor de kinderen die niet gedoopt worden, moeten voorganger en kerkenraad proberen te voorkomen dat dit, hoe belangrijk en rijk het ook is, als gelijk aan de doop wordt gezien.

Dat kan bijvoorbeeld door de term opdragen niet te gebruiken. Een andere manier is om niet te veel onderscheid te maken tussen het gebed voor een kind dat gedoopt wordt en het gebed voor de andere kinderen. Als voor beiden even intensief gebeden wordt, is er geen sprake van een alternatief.

Ten slotte is het goed om in de richting van de gemeente duidelijk te maken dat het om een eigen keuze van de ouders gaat. 'Jullie hebben er voor gekozen om jullie kind niet te laten dopen. Maar we willen graag samen met jullie voor jullie kind bidden.'

een afwijkend doopstandpunt en verantwoordelijke taken

Vaak wordt er bij een afwijkend standpunt inzake de leer van de kerk (niet alleen als het over de kinderdoop gaat), voor gekozen de betreffende gemeenteleden geen verantwoordelijke taken te geven die met het overdragen van de leer te maken hebben. Hoe kan iemand jeugdwerkleider zijn en met de jongeren over de doop spreken als hij of zij zelf niet een warm voorstander van de kinderdoop is? Hoe kan iemand dienen in het ambt van ouderling en op kraam- en doopbezoek gaan?

Als leden met een afwijkend standpunt een uitzondering zijn, is dit goed haalbaar. Maar wat als het aantal groeit? En wat als er broeders onder zijn die in liefde de eenheid van de gemeente zoeken, kennelijk van de Heere gaven ontvangen hebben om geestelijk leiding te geven, maar op het punt van de doop zich beter bij Bunyan en Spurgeon thuis voelen dan bij Calvijn en De Bres?

Nog verder: stel dat er een broeder is die gaven heeft om een bepaalde etnische of culturele groep in de gemeente leiding te geven, omdat hij de taal spreekt en de cultuur kent, en er zijn voor zijn positie geen andere broeders inzetbaar, moet dan zijn afwijkende standpunt ertoe leiden dat hij niet kan dienen in het ambt van ouderling?

Het is wel goed om hier van de uitzondering geen regel te maken. De kerkenraad die hiertoe besluit zal zich ervan moeten vergewissen dat geen enkele ambtsdrager de kinderdoop mag verwerpen als pertinent onbijbels. Hij moet het beleid van de kerkenraad ondersteunen, ook al zal hij gevrijwaard worden van doopbezoeken als het om kinderen gaat. Bij het ondertekenen van het verbindingsformulier zal goed gesproken worden over een uitzonderingssituatie.

Het is ook belangrijk dat een kerkenraad spreekt over hoe vaak de uitzondering kan worden toegepast. Het is heel belangrijk dat de kerkenraad als geheel van harte kan blijven uitdragen dat de kinderen van de gemeente gedoopt horen te wezen.

herdoop

Alleen als duidelijk is dat een eerdere doop niet als doop erkend kan worden, zal de kerkenraad kunnen overgaan tot (her)doop. Strikt genomen is dan natuurlijk geen herdoop.

De eerder genoemde criteria bieden niet altijd uitkomst in de context van multiculturele zendingsgemeenten. In artikel 60, sub 1, van de kerkorde wordt ook op de mogelijkheid gewezen dat er blijvende aarzelings kan zijn. 'Bij twijfel omtrent de geldigheid van een eerder ontvangen doop zal bij de bevoegde kerkelijke organen een ernstig onderzoek worden ingesteld naar de wijze waarop deze heeft plaatsgehad.'

Dit onderzoek zal niet altijd mogelijk blijken als het gaat om mensen uit verre landen. Ook kunnen zich situaties voordoen waarbij de criteria wel aan de orde zijn, terwijl er toch aanleiding is om je af te vragen of deze doop, in deze omstandigheden, wel als christelijke doop aanvaard kan worden. Het is dan uiteindelijk aan de kerkenraad om hierin een Bijbelse keuze te maken. De rijke betekenis van de doop geeft alle aanleiding om dit terughoudend en indien nodig met raadpleging van de kerkvisitatoren of advies van de classis te doen.

op de grens van kinder- en volwassendoop

'Afgelopen november hebben we het hele huis gedoopt van een moslima die tot Christus is gekomen. Haar kinderen van 7 en 9 jaar oud hebben we als 'belijdenis' een tekening laten maken en die is op de beamer getoond. Wat is het belangrijk om kinderen op hun eigen niveau voor te bereiden. Met hen thuis oefenen met water en ondertussen een gesprekje helpt het kind om beter te beseffen wat de doop voor hen betekend.'

Als een vader of moeder tot geloof komt en wordt gedoopt, zullen indien mogelijk ook de kinderen worden gedoopt. Maar op welke leeftijd worden ze nog als kind gedoopt, en op welke leeftijd als volwassene?

Hierboven is al gezegd dat het bij kinderdoop en volwassendoop om één en dezelfde doop gaat. Bij deze vraag kunnen we eigenlijk niet meer spreken van kinder- of volwassendoop. Als het kind bijvoorbeeld 8 jaar is, zullen de ouders (of de ene ouder die tot geloof gekomen is) antwoord geven op de doopvragen. Het kind is nog te jong om als volwassene gedoopt te worden.

Toch moeten we ook zeggen dat het woord 'volwassene' een verkeerd beeld oproept. Het gaat er immers niet om dat iemand volwassen is, maar dat de dopeling zelf het geloof kan belijden en de consequenties van zijn of haar ja-woord kan overzien en dragen. Daarbij betekent de doop na geloofsbelijdenis ook de toelating tot het heilig avondmaal.

Bij Calvijn vond openbare geloofsbelijdenis (en zo ook toegang tot het heilig avondmaal) plaats op 12 tot 14-jarige leeftijd. In veel kerken is die leeftijd fors opgeschoven, door allerlei redenen. Maar als bijvoorbeeld een 14-jarige jongere tot geloof komt en gedoopt wil worden, kan zo iemand nog niet aan het avondmaal, en zal er later nóg een geloofsbelijdenis nodig zijn?

Als een gezin tot geloof komt, zal er met de kinderen gesproken moeten worden. Vaak zal naast het ja-woord van ouders, ook een ja-woord van het kind klinken. Na gesprekken met ouders en met hun kinderen zal besloten moeten worden in hoeverre het kind/de jongere zelf verantwoordelijkheid kan dragen voor zijn/haar ja-woord. Het kan mooi zijn om specifieke vragen te formuleren voor kinderen die al wel gedoopt willen worden en graag hun ja-woord geven, terwijl toch afgesproken wordt dat ze later door openbare geloofsbelijdenis toegelaten worden tot het heilig avondmaal. Gevraagd zou kunnen worden: *Geloof jij in de Heere Jezus en wil jij (net als je ouders (vader/moeder)) de Heere Jezus volgen en dienen?*

bijlagen

Heidelbergse Catechismus, zondag 25, 26 en 27:

zondag 25: de sacramenten

Vraag 65: *Aangezien nu alleen het geloof ons aan Christus en al Zijn weldaden deel geeft, vanwaar komt dan dit geloof?*

Antwoord: Van de heilige Geest, Die het geloof in onze harten werkt door de verkondiging van het heilig Evangelie en het versterkt door het gebruik van de sacramenten.

Vraag 66: *Wat zijn sacramenten?*

Antwoord: Sacramenten zijn heilige, zichtbare tekenen en zegels, door God ingesteld, om ons door het gebruik daarvan de belofte van het Evangelie des te beter te doen verstaan en die voor ons te verzegelen, namelijk dat Hij ons op grond van het enige offer van Christus, aan het kruis volbracht, uit genade vergeving van zonden en het eeuwige leven schenkt.

Vraag 67: *Zijn beide, het Woord en de sacramenten, dan daarop gericht, of daartoe ingesteld om ons geloof te wijzen op het offer van Jezus Christus aan het kruis, als de enige grond van onze zaligheid?*

Antwoord: Jazeker, want de heilige Geest leert ons in het Evangelie en verzekert ons door de sacramenten, dat onze zaligheid geheel en al berust op het enige offer van Jezus Christus, dat voor ons aan het kruis is geschied.

Vraag 68: *Hoeveel sacramenten heeft Christus in het Nieuwe Testament of Verbond ingesteld?*

Antwoord: Twee, de heilige doop en het heilig avondmaal.

zondag 26: de heilige doop

Vraag 69: *Hoe wordt u in de heilige doop eraan herinnerd en ervan verzekerd, dat het enige offer van Christus, aan het kruis geschied, u ten goede komt?*

Antwoord: Op deze wijze, dat Christus dit uiterlijk waterbad heeft ingesteld en daarbij heeft beloofd, dat ik even zeker met Zijn bloed en Geest van de onreinheid van mijn ziel, dat is van al mijn zonden gereinigd ben, als ik uiterlijk met het water, dat de onreinheid van het lichaam pleegt weg te nemen, gewassen ben.

Vraag 70: *Wat betekent dit: met het bloed en de Geest van Christus gewassen te zijn?* Antwoord: Het wil zeggen, van God – uit genade – vergeving van zonden te hebben omwille van het bloed van Christus, dat Hij in Zijn offer aan het kruis voor ons vergoten heeft. Verder ook door de heilige Geest vernieuwd en tot leden van Christus geheiligd te zijn, opdat wij hoe langer hoe meer aan de zonden afsterven en een godzalig en onberispelijk leven leiden.

Vraag 71: *Waar heeft Christus ons beloofd, dat Hij ons even zeker met Zijn bloed en Geest wil wassen, als wij met het doopwater gewassen worden?*

Antwoord: Bij de instelling van de doop, die aldus luidt: *Ga dan heen, onderwijs al de volken, hen dopend in de Naam van de Vader en van de Zoon en van de heilige Geest* [Matth. 28: 19]. En: *Wie geloofd zal hebben en gedoopt zal zijn, zal zalig worden, maar wie niet geloofd zal hebben, zal verdoemd worden* [Mark. 16: 16]. Deze belofte wordt herhaald waar de Schrift de doop het bad der wedergeboorte en de afwassing van de zonden noemt.

zondag 27 (vervolg: de heilige doop)

Vraag 72: *Is dan het uiterlijke waterbad de afwassing van de zonden zelf?*

Antwoord: Nee, want alleen het bloed van Jezus Christus en de heilige Geest reinigen ons van al onze zonden.

Vraag 73: *Waarom noemt de heilige Geest de doop dan het bad van de wedergeboorte en de afwassing van de zonden?*

Antwoord: God zegt dit niet zonder goede reden, namelijk niet alleen om ons daarmee te leren dat, zoals de onzuiverheid van het lichaam door

het water, ook onze zonden door het bloed en de Geest van Jezus Christus weggenomen worden; maar vooral om ons door dit goddelijk onderpand en teken ervan te verzekeren, dat wij even daadwerkelijk van onze zonden geestelijk gereinigd zijn als wij uiterlijk met het water gewassen worden.

Vraag 74: *Moet men ook de kleine kinderen dopen?*

Antwoord: Ja, want zij behoren even goed als de volwassenen tot het verbond van God en tot Zijn gemeente, en niet minder dan aan de volwassenen worden hun de verlossing van de zonden door het bloed van Christus en de heilige Geest, Die het geloof werkt, beloofd. Daarom moeten ook zij door de doop, als het teken van het verbond, in de christelijke kerk ingelijfd en van de kinderen van de ongelovigen onderscheiden worden, zoals dit onder het Oude Testament of Verbond door de besnijdenis gebeurde, in plaats waarvan onder het Nieuwe Verbond de doop is ingesteld.

Nederlandse Geloofsbelijdenis, artikel 33 en 34:

artikel 33: de sacramenten

Wij geloven dat onze goede God, omdat Hij rekening houdt met onze botheid en zwakheid, voor ons de sacramenten heeft ingesteld om Zijn beloften aan ons te verzegelen en om onderpanden te zijn van Zijn goedgunstigheid en genade jegens ons en ook om ons geloof te voeden en te onderhouden. Hij heeft deze gevoegd bij het woord van het Evangelie om des te beter aan onze zintuigen te tonen zowel wat Hij ons door Zijn Woord te verstaan geeft als wat Hij inwendig in onze harten doet. Zo bekrachtigt en verzekert Hij in ons de zaligheid waarin Hij ons doet delen. Want het zijn zichtbare tekenen en zegelen van een innerlijke en onzichtbare zaak, door middel waarvan God in ons werkt door de kracht van de heilige Geest. De tekenen zijn dus niet zonder betekenis en leeg om ons te bedriegen, want Jezus Christus is de waarheid ervan, zonder Wie ze volstrekt niets zouden zijn.

Voorts hebben wij genoeg aan het aantal sacramenten die Christus, onze Meester, heeft ingesteld. Het zijn er niet meer dan twee, te weten het sacrament van de doop en van het heilig avondmaal van Jezus Christus.

artikel 34: de heilige doop

Wij geloven en belijden dat Jezus Christus, Die het einddoel van de Wet is [Rom. 10:4], door Zijn vergoten bloed een einde gemaakt heeft aan alle andere bloedstortingen die men zou kunnen of willen doen tot verzoening van en voldoening voor de zonden. Hij heeft de besnijdenis, die

met bloed geschiedde, afgeschaft en in plaats daarvan het sacrament van de doop ingesteld, waardoor wij in de kerk van God opgenomen worden en van alle andere volken en vreemde godsdiensten worden afgezonderd, om geheel aan Hem toe te behoren, Wiens merk en veldteken wij dragen. Het dient ons tot een getuigenis dat Hij eeuwig onze God en onze genadige Vader zal zijn.

Zo heeft Hij dan bevolen al de Zijnen te dopen in de Naam van de Vader en van de Zoon en van de heilige Geest [Matt. 28:19], alleen met zuiver water. Hij geeft ons daarmee te verstaan: evenals het water, waarmee wij overgoten worden en dat bij de besprenkeling op het lichaam van de dopeling zichtbaar is, het vuil van het lichaam afwast, zo bewerkt ook het bloed van Christus hetzelfde binnen in de ziel door de heilige Geest.

Het besprenkelt en zuivert haar van haar zonden en doet ons wedergeboren worden van kinderen des toorns tot kinderen van God. Niet dat dit door het uitwendige water geschiedt, maar door de besprenkeling met het kostbare bloed van de Zoon van God, Die onze Rode Zee is, waar wij doorheen moeten gaan, om te ontkomen aan de tirannie van de farao – dat is de duivel – en in te gaan in het geestelijk land Kanaän. Zo geven de dienaren ons van hun kant het sacrament en wat zichtbaar is, maar onze Heere geeft wat door het sacrament wordt aangewezen, te weten de onzichtbare genadegaven: Hij wast, zuivert en reinigt onze zielen van alle onreinheden en ongerechtigheden en vernieuwt onze harten en vervult ze met alle vertroosting en geeft ons een waarachtige zekerheid van Zijn vaderlijke goedheid, terwijl Hij ons de nieuwe mens aandoet en de oude met al zijn werken uittrekt.

Hierom geloven wij dat wie in het eeuwige leven wil komen, slechts eenmaal gedoopt moet worden met de enige Doop, zonder die ooit te herhalen; want wij kunnen ook niet tweemaal geboren worden. Maar deze doop is ons niet alleen van nut zolang het water op ons is en wij het ontvangen, maar gedurende ons gehele leven.

Hierom verwerpen wij de dwaling van de wederdopers, die niet tevreden zijn met één Doop, die zij eenmaal ontvangen hebben. Bovendien veroordelen zij de doop van de kleine kinderen der gelovigen, van wie wij geloven dat men ze behoort te dopen en met het teken van het verbond te verzegelen, zoals de kleine kinderen in Israël besneden werden op grond van dezelfde beloften die aan onze kinderen gedaan zijn.

En Christus heeft Zijn bloed waarlijk niet minder vergoten om de kleine kinderen der gelovigen te wassen dan Hij dat gedaan heeft voor de volwassenen. Daarom behoren zij het teken en het sacrament van wat Christus voor hen gedaan heeft te ontvangen, zoals de Heere in de Wet

beval om hen kort nadat zij geboren waren het sacrament van het lijden en sterven van Christus mee te delen, door voor hen een lam te offeren dat een sacrament van Jezus Christus was. Bovendien doet de doop aan onze kinderen hetzelfde wat de besnijdenis deed aan het joodse volk. Dit is de reden waarom de heilige Paulus de doop de besnijdenis van Christus noemt [Kol. 2: 11].

inleiding heilig avondmaal

In missionaire setting en bij gemeentestichting komt vroeg of laat de vraag naar de viering van het heilig avondmaal aan de orde. De vraag naar de viering van het heilig avondmaal wordt als vanzelf opgeroepen door het Bijbels onderwijs dat geboden wordt over de sacramenten. Daarnaast gebeurt het, zeker in een multiculturele context, dat ontheemde christenen zich bij de gemeente (in wording) aansluiten, die van huis uit gewend waren aan de viering van het heilig avondmaal, en die die viering verlangen in de gemeenschap waar ze nu hun geestelijk thuis gevonden hebben.

Aanleiding tot deze handreiking is allereerst de vraag hoe de rijkdom van dit sacrament in een missionaire context overgebracht kan worden, zodat we de rijkdom en betekenis van het avondmaal beter begrijpen en ervaren. Daarnaast zijn we in aanraking gekomen met vragen die vaak gepaard gaan met de viering van het avondmaal in een missionaire context.

Deze missionaire context is naar zijn aard open van karakter. De diensten zijn mede of vooral gericht op zoekers. Het avondmaal heeft echter in zekere zin een besloten karakter. Het is de tafel van de Heere, en het avondmaal is ingesteld voor Christus' gelovigen. Zoekers zijn zeer welkom in de diensten, maar wie het heil nog niet gevonden heeft in Jezus Christus is nog niet welkom aan zijn tafel. Daar gaat tot geloof komen, het geloof belijden, en gedoopt worden aan vooraf.

Dit levert de vraag op of het mogelijk is om in een missionaire (en dus open) dienst het avondmaal te bedienen. Of kan het avondmaal zelfs een goede missionaire functie vervullen, waardoor het juist aanbeveling

verdient het avondmaal in een missionaire dienst te bedienen? Wat zegt dit eigenlijk over het karakter van 'erediensten'? En hoe groot is het verschil eigenlijk tussen diensten in zendingsgemeenten en in 'gewone' of 'gevestigde' gemeenten? Verdient het aanbeveling om een scheiding te maken tussen een missionaire dienst die vooral op zoekers gericht is, en een dienst tot geloofsopbouw van de reeds ontstane gemeenschap?

Omdat er in een missionaire context vaker gasten aanwezig zijn, leven er ook vragen naar het 'gastrecht' zoals onze kerkorde dat benoemt. Wie mogen van buiten de gemeente welkom geheten worden bij de viering van het heilig avondmaal? Deze vragen kunnen ook gesteld worden in de diensten van 'gevestigde' kerken waar ook veelal gasten aanwezig. Vanuit de betekenis van het heilig avondmaal, en wat onze gereformeerde belijdenis in navolging van het Bijbels onderwijs daarover aanreikt, willen we in deze handreiking op zoek gaan naar antwoorden op deze vragen.

voorbeelden vanuit de praktijk in missionaire gemeenten

1. 'In onze gemeente vieren we het avondmaal in een meer besloten dienst. Als het avondmaal gevierd wordt, hebben we naast deze besloten dienst de gebruikelijke 'open' of 'missionaire' dienst. Maar het geeft wel problemen om eens in de maand, als het avondmaal gevierd wordt, opeens op een ander tijdstip samen te komen.'
2. Ibrahim volgde de lidmaatschapsklas. Hij was tot geloof gekomen en bereidde zich zo voor op de heilige doop. Het zou nog een maand duren voordat hij gedoopt zou worden. Hij had de viering van het avondmaal al eens meegemaakt en zag er naar uit deel te nemen. Toen niet lang voor zijn doop het avondmaal nog eens gevierd werd, vroeg hij of hij vast aan kon gaan. Het antwoord was: wat fijn dat je ernaar verlangt. Maar we houden vast aan de goede volgorde: eerst doop, dan avondmaal. Des te schrijnender was het toen tijdens de viering van het avondmaal een bekende van hem, die ook nog geen belijdenis had afgelegd en niet gedoopt was, en niet vaak naar de diensten kwam, en ook nog eens te laat binnenkwam en daardoor de introductie op het avondmaal gemist had, wel avondmaal vierde...
3. 'Laatst werd er een heel gezin gedoopt. Daarbij werd duidelijk aangegeven dat de kinderen wezenlijk bij de gemeente horen, en daarom het teken en zegel van Gods verbond horen te ontvangen. Het was mooi om te merken dat dit onderwijs goed binnenkwam. 'Dus ook de kinderen horen werkelijk bij de gemeente van Christus.' Maar toen het heilig avondmaal bediend werd, zei de moeder: 'Maar nu mogen kinderen het avondmaal niet meevieren. Horen ze er nu wel bij, of

niet? Waarom mogen kinderen het avondmaal niet meevieren?’

4. ‘In onze gemeente mag je ook als gast deelnemen aan het avondmaal als je eerder in een andere gemeente publiek de naam van Christus beleden hebt (bij doopen/of openbare belijdenis). Als je voor het eerst bij ons het avondmaal mee viert, vragen we om een kort getuigenis te geven wie Christus voor je is. Zo willen we voorzichtig met het ‘gastrecht’ omgaan. Maar soms vraag ik me wel eens af of we mensen hiermee niet overvragen ...’

vragen

Er zouden veel meer praktijkvoorbeelden te noemen zijn die de behoefte aan bezinning op het heilig avondmaal in een missionaire context alleen maar meer bevestigen¹⁰. In deze beknopte handreiking willen we ingaan op de volgende vragen:

1. Wat is de betekenis van het avondmaal en hoe kan deze betekenis overgedragen worden in een missionaire context? Moeten hiervoor de bestaande formulieren daarbij niet getoetst worden op hun ‘verstaanbaarheid’ en duidelijkheid?
2. Hoe kun je de avondmaalsviering het best gestalte geven in een missionaire context? Verdient het aanbeveling de viering gestalte te geven in een open, missionaire dienst, of is het beter het avondmaal te vieren in een besloten dienst? Hoe blijft zichtbaar dat het avondmaal voor de gelovigen ingesteld is, zonder dat je mensen uit gastvrije culturen onnodig voor het hoofd stoot?
3. Welke ruimte biedt onze kerkorde voor het gastrecht, wat is de reden daartoe, en hoe kunnen we daar in een missionaire context gebruik van maken? Moeten hiervoor de bestaande formulieren voor de viering van het avondmaal worden aangepast? (art. 58 en 62 K.O.).
4. Wanneer kan iemand toegelaten worden tot de viering van het avondmaal? En wat is in dit kader te zeggen over kinderen en de viering van het heilig avondmaal? Zijn er andere vormen en/of rituelen te gebruiken voor mensen die nog geen belijdenis van het geloof hebben afgelegd?¹¹
5. Is het ook mogelijk dat in een gemeente met meerdere taal- en/of cultuur-groepen het avondmaal in de diverse afzonderlijke groepen gevierd kan worden?

¹⁰ Zie hiervoor ook de scriptie van Ganpat Berrevoets, avondmaal, doop en andere zichtbare tekenen van heil in de Zendingsgemeenten, augustus 2011.

¹¹ Zie onze Kerkorde, artikel 62: ‘Iedere kerk zal het avondmaal op zodanige wijze vieren als naar haar oordeel het meest tot stichting van de gemeente dienen kan, met dien verstande dat de tekenen van brood en wijn naar de inzetting van Christus gebruikt zullen worden en dat het formulier van het avondmaal wordt gevolgd met de daarin opgenomen gebeden’

6. Hoe geven we aandacht aan het gegeven dat sommige mensen een magische betekenis geven aan het vieren van het avondmaal?

Er is ook een groot scala aan vragen waar we ons wel bewust van zijn, maar die toch in het bestek van deze beknopte handreiking niet aan de orde komt. Dat betreft vragen naar de vormgeving van het heilig avondmaal: het gebruik van de tafel, het zittend of staand vieren, of op de eigen zitplaats, etc. Ook vragen naar de frequentie van de avondmaalsviering laten we buiten beschouwing, ook gezien de ruimte die de kerkorde biedt (minimaal vier keer per jaar) en de verschillende praktijk die er in de breedte van de kerken is op dit punt. Ook de vraag naar de voorbereidingspreek en –week laten we in het bestek van deze handreiking liggen.

en vice versa?

Hierboven zijn enkele vragen geformuleerd die vanuit de zendingsgemeenten gesteld worden. Het nadenken over deze vragen heeft ons ook steeds doen reflecteren over de praktijk in bestaande CGK- gemeenten.

We noemen een paar vragen die onze praktijk aangaan:

- Wie laten wij toe bij de viering van het heilig avondmaal? Volgen we daarbij de belijdenis en de kerkorde? Maken we ook expliciet in onze diensten duidelijk wie van de gasten in de dienst er wel en wie niet welkom zijn aan het avondmaal?
- In het verlengde hiervan: zijn meer 'gevestigde' gemeenten zich er voldoende van bewust dat de erediensten, waarin het avondmaal wordt gevierd, een openbaar karakter hebben en dat expliciete aandacht voor gasten en bezoekers rondom de avondmaalsviering gewenst kan zijn?
- Is het mogelijk hoog tijd om ons te herbezinnen op de gewenste leeftijd van jongeren die openbare geloofsbelijdenis afleggen? Vanaf welke leeftijd is dit mogelijk? Onze belijdenis en kerkorde zeggen er niets over, en de gemiddelde leeftijd is in de afgelopen vijf eeuwen stevig verhoogd.
- De vragen vanuit de zendingsgemeenten hoe open of hoe gesloten de viering van het avondmaal is, kunnen ook in de bestaande kerken aan bod komen.

wat we belijden

Met de vragen die op ons afgekomen zijn vanuit de zendingsgemeente, pakken we het onderwijs uit de Bijbel en uit onze belijdenis erbij om van daaruit enkele lijnen neer te zetten die helpen kunnen bij concrete aanbevelingen¹².

de betekenis van het avondmaal

*Doe dat tot mijn gedachtenis. (...) Want zo dikwijls als u dit brood eet en deze drinkbeker drinkt, verkondig u de dood van de Heere, totdat Hij komt. (1 Kor. 11:24, 26)*¹³

Hoe wordt u in het heilig avondmaal eraan herinnerd en ervan verzekerd, dat u aan het enige offer van Christus, aan het kruis volbracht, en aan al zijn weldaden deel hebt? Antwoord: Op deze wijze, dat Christus mij en alle gelovigen bevolen heeft tot zijn gedachtenis van dit gebroken brood te eten en van deze drinkbeker te drinken. Daarbij heeft Hij beloofd, ten eerste dat zijn lichaam even zeker voor mij aan het kruis geofferd en gebroken is en zijn bloed voor mij vergoten, als ik met eigen ogen zie dat het brood des Heeren voor mij gebroken en de beker mij gegeven wordt; en ten tweede, dat Hij zelf mijn ziel met zijn gekruisigd lichaam en vergoten bloed even zeker tot het eeuwige leven voedt en laaft, als ik het brood en de beker des Heeren als zekere tekenen van het lichaam en het bloed van Christus uit de hand van de bedienaar ontvang en met de mond nuttig. (Heidelbergse Catechismus, Zondag 30, vraag en antwoord 75)

Net als de heilige doop is het heilig avondmaal een sacrament dat door Christus ingesteld is tot versterking van het geloof. Christus heeft het zijn kerk opgedragen: 'Doe dat tot mijn gedachtenis.' Bij brood en beker gedenkt zijn gemeente het bitter lijden en sterven van haar Zaligmaker. In de gereformeerde theologie is er terecht nadruk op gelegd dat dit 'gedenken' niet alleen 'terug denken' is aan iets ver in het verleden, maar ook elementen heeft van het heden (verzoening van de zonden door de geloofsverbondenheid met Christus) en van de toekomst (verlangen naar de wederkomst). Het mooie van de viering van het heilig avondmaal is dat daarin niet de gemeente of de mens centraal staat, maar Christus zelf als de Gastheer. Zie 1 Corinthe 10: het gaat om de gemeenschap met Christus. Of zoals het in de NGB artikel 35 omschreven staat: 'Christus deelt Zichzelf uit aan ...'.

¹² Te denken valt aan de Nederlandse Geloofsbelijdenis, artikel 35, en Heidelbergse Catechismus, zondag 25, 28, 29 en 30 (zie bijlage bij deze handreiking). Te denken valt ook aan de formulieren voor de viering van het avondmaal.

¹³ Hier is de HSV gebruikt.

Het avondmaalsformulier zegt dat we niet bij de uiterlijke tekenen van brood en wijn moeten blijven staan, maar bij brood en beker zullen denken aan Christus Die aan de rechterhand van Zijn hemelse Vader is. 'De harten omhoog' (sursum corda)! Het vieren van het avondmaal is een 'geestelijk' gebeuren. De heilige Geest deelt aan de gelovige uit vanuit het volbrachte heilswerk van Christus. Bij het gedenken van het lijden en sterven van de Heere Jezus vergeet zijn gemeente niet dat Hij leeft, en vanuit de hemel zijn kerk vergadert, beschermt en onderhoudt, en dat laatste doet Hij op een bijzondere manier door de bediening van het heilig avondmaal.

Net als bij de doop ligt de rijkdom van het avondmaal niet in wat de gelovige doet, maar in wat God doet. Christus is bij het avondmaal niet alleen present in de hemel, Hij is er door zijn Geest werkelijk bij. Bij de viering van het avondmaal wordt gezegd: 'Dit is mijn lichaam en dit is mijn bloed.' Zo gaat de blik van de gelovige bij de viering van het avondmaal *terug* naar het kruis van Christus. In zijn lijden en sterven tot verzoening van de zonden van de gelovigen, is het bestaan van de kerk gelegen: het is haar grondslag, haar leven, haar hoop. De blik gaat tegelijk ook *omhoog* naar Christus in de hemel. Door de Geest zijn wij in het geloof verbonden met ons Hoofd, Jezus Christus, onze Redder. En de blik wordt ook *vooruit* gericht op de toekomst. Onze Heere Jezus zal terug komen en dan zullen wij het avondmaal op nieuwe wijze vieren, samen met Hem.

Er is daarnaast nog één aspect dat onze aandacht vraagt bij de viering van het avondmaal. Rondom het avondmaal zien we medegelovigen. We beleven niet alleen gemeenschap met Christus, maar ook met elkaar.

de zegen van het avondmaal

De zegen van het avondmaal ervaren we in de bevestiging van de vergeving van onze zonden, in een leven door de heilige Geest, in de vernieuwing van ons leven en in het verlangen naar het eeuwige leven, in volle heerlijkheid. De zegen van het avondmaal is verbonden met het ontvangen van het avondmaal in het geloof. De Heere belooft door zijn Geest het avondmaal te gebruiken tot versterking van het geloof. In de weg van het gelovig vieren van het avondmaal tot zijn gedachtenis, geeft de Geest de zegen. Deze zegen ligt niet allereerst in onze beleving van elke avondmaalsviering afzonderlijk, maar is naar Gods belofte een vast gegeven, die in geloof ontvangen wordt. Door het gebruik van het avondmaal wil Hij het geloof versterken, en ons nauwer verbinden aan zijn volbrachte werk aan het kruis van Golgotha.

Het *gelovige* gebruik is van wezenlijk belang. Het is niet zo dat het

gebruik van brood of de wijn 'op zich', als zodanig, zegen geeft. Brood en wijn krijgen bij de viering van het heilig avondmaal geen 'magische' betekenis. Brood en wijn zijn *teken en zegel* van Gods beloften. Gods beloften hebben kracht in ons leven door het geloof. Het geloof is nodig om met zegen avondmaal te kunnen vieren. Wie in het geloof avondmaal viert ervaart in het gebruik van het avondmaal de verzoening, de redding, de vrede en blijdschap van Christus.

de toelating tot het avondmaal

Wij geloven en belijden dat onze Zaligmaker Jezus Christus het sacrament van het heilig avondmaal verordend en ingesteld heeft om te voeden en te onderhouden degenen, die Hij reeds deed wedergeboren worden en in zijn huisgezin, dat is zijn kerk, opgenomen heeft. (Nederlandse Geloofsbelijdenis, artikel 35)

Vraag 81: Voor wie is het avondmaal des Heeren ingesteld? Antwoord: Voor hen die vanwege hun zonden een afkeer hebben van zichzelf en toch vertrouwen, dat deze hun om Christus' wil vergeven zijn, en dat ook hun blijvende zwakheid door zijn lijden en sterven bedekt is, en die ook verlangen hun geloof meer en meer te versterken en hun leven te beteren. Maar de huichelaars en zij die zich niet oprecht tot God bekeren, eten en drinken zichzelf een oordeel.

Omdat het heilig avondmaal de maaltijd voor gelovigen is, is de toelating tot het heilig avondmaal van groot belang. De volgorde doop/belijdenis-avondmaal is niet bediscussieerd geweest in de geschiedenis van de kerk. Altijd heeft men de lijn aangehouden: eerst door de belijdenis van het geloof en de doop opgenomen in de kerk, en dan aan tafel gaan.

De volgorde doop/belijdenis-avondmaal betekent ook dat eerst het geloof beleden moet worden. Geloofsbelijdenis en -doop geven toegang tot het avondmaal.

Reden hiertoe is dat het avondmaal ingesteld is voor de gelovigen. Dit heeft te maken met de heiligheid van de viering van het avondmaal, als ook met het feit dat de zegen van de viering van het avondmaal niet iets automatisch of magisch is door het eten van het brood en het drinken van de wijn, maar de zegen gelegen is in het gelovig gebruik van het avondmaal (zie hierboven).

Het avondmaal is ook niet alleen iets persoonlijks, maar is ook iets van de gemeente. De gemeente viert het heilig avondmaal. Wie belijdend lid is van de gemeente is van harte welkom aan de tafel van de Heere, tenzij hij/zij in handel en wandel laat merken ongehoorzaam te zijn aan het

Evangelie. De kerkenraad die opzicht over de gemeente heeft, beslist over de toelating tot het heilig avondmaal¹⁴.

Bij deze toelating richt de kerkenraad zich op wat de mond belijdt en de levenswandel niet weerspreekt. De kerk oordeelt niet over het hart. Wel wordt een ieder opgeroepen zichzelf te onderzoeken of te beproeven. Zie 2 Korinthe 13:5: 'Onderzoek uzelf of u in het geloof bent, beproef uzelf. Of weet u niet van uzelf dat Jezus Christus in u is?' Dat geldt in het bijzonder bij de voorbereiding op het heilig avondmaal. Paulus schreef: 'Maar laat ieder mens zichzelf beproeven en laat hij zó eten van het brood en drinken uit de drinkbeker.' (1 Kor 11:28).

Deze oproep had een concrete en ernstige aanleiding. De avondmaalsviering in Korinthe gebeurde op onwaardige wijze. Liefdeloosheid voerde in Korinthe de boventoon. Paulus reageert daar scherp op: 'Want wie op onwaardige wijze eet en drinkt, die eet en drinkt zichzelf een oordeel, omdat hij het lichaam van de Heere niet onderscheidt.' (1 Kor 11:29). Het niet onderscheiden van het lichaam van de Heere betekent dat je niet met een gelovig hart brood en wijn ontvangt. Je ziet blijkbaar niet waar het op aankomt, wat het Christus gekost heeft. Wie avondmaal viert zonder voor zichzelf de noodzaak, de betekenis en de rijkdom van Christus' verzoenend sterven te beseffen, en zo het avondmaal op een onzuivere manier viert, die eet en drinkt zichzelf een oordeel. Daarmee is weliswaar niet het laatste oordeel mee bedoeld, maar het is wel ernstig. Onze belijdenis wijst daarbij op de ontheiliging van de tafel, en op het verwekken van Gods toorn over de gemeente¹⁵. [6]

De viering van het heilig avondmaal is wel een persoonlijk gebeuren, maar niet een individueel gebeuren – het is een gemeenschapsmaaltijd van de Heere Jezus Christus met zijn gemeente en een gemeenschapsviering met elkaar (zie 1 Johannes 4). Iedereen in de gemeente (lid of nog geen lid) houdt daarbij ook een eigen verantwoordelijkheid over het al dan niet deelnemen aan het avondmaal. Tegelijk is de kerkenraad geroepen, zonder uiteindelijk over harten te oordelen, toe te zien wie men toelaat of afhoudt van het heilig avondmaal.

kinderen aan het avondmaal?

Kinderen van gelovige ouders horen wezenlijk bij de gemeente. Ze krijgen binnen de gemeente onderwijs dat zijn kern vindt in het verstaan van het Evangelie van het kruis. Heel dat onderwijs is erop gericht dat ze

¹⁴ Zie Kerkorde, artikel 61: 'Niemand kan tot het avondmaal des Heren worden toegelaten dan die overeenkomstig de regeling van de plaatselijke kerk belijdenis des geloofs heeft afgelegd en getuigenis heeft van een godvruchtige wandel. Dit geldt ook voor hen die uit zusterkerken komen.'

¹⁵ Heidelbergse Catechismus, Zondag 30, vraag en antwoord 82.

toegroeien naar persoonlijke en openbare geloofsbelijdenis, en dan toegelaten kunnen worden tot het heilig avondmaal.

Er zijn twee dingen nodig om avondmaal op een juiste manier te kunnen vieren: belijdend lidmaatschap van de gemeente (toegelaten door de kerkenraad, na geloofsbelijdenis en doop (of bij kinderen andersom), en persoonlijk geloof (zonder die twee uit elkaar te willen halen). Daarom is in de gereformeerde traditie altijd de noodzaak van zelfonderzoek benadrukt.

Dit is ook de reden waarom we in onze kerken geen kinderen aan het avondmaal toelaten, althans, niet voordat ze belijdenis van het geloof hebben afgelegd. Het gedenken van Christus bij het heilig avondmaal vraagt om persoonlijk geloof, om het 'onderscheiden van het lichaam van Christus'.

Zie hierbij ook de handreiking voor de heilige doop.

de beslotenheid van het avondmaal

De drinkbeker der dankzegging, die wij met dankzegging zegenen, is die niet de gemeenschap met het bloed van Christus? Het brood dat wij breken, is dat niet de gemeenschap met het lichaam van Christus? Omdat het brood één is, zijn wij, die velen zijn, één lichaam, want wij allen hebben deel aan het ene brood. (1 Kor. 10: 16-17)

Ten slotte, wij ontvangen het heilig sacrament in de samenkomst van het volk van God met ootmoed en eerbied, terwijl wij met dankzegging een heilige gedachtenis aan de dood van Christus, onze Zaligmaker, vieren en daarbij belijdenis doen van ons geloof en van de christelijke godsdienst. (Nederlandse Geloofsbelijdenis, artikel 35)

Het avondmaal wordt bediend binnen de christelijke gemeente, 'in de samenkomst van het volk van God'¹⁶. De gemeente wordt wel het 'lichaam van Christus' genoemd. Deze metafoor geldt niet alleen de wereldwijde kerk, die inderdaad lichaam van Christus is, maar ook de plaatselijke gemeente (zie 1 Kor. 12: 12-27). De plaatselijke gemeente kent als lichaam van Christus, verschillende leden, die hun eenheid vinden in Christus. Daarom is de avondmaalsviering een zaak van de gemeente, wat tot uitdrukking komt in het ambtelijke toezicht op de bediening van het avondmaal.

¹⁶ Zie ook Kerkorde, artikel 63: 'De bediening van het avondmaal mag alleen plaats hebben onder toezicht van ouderlingen, volgens kerkelijke orde en in een openbare samenkomst van de gemeente.'

Het avondmaal wordt binnen de christelijke gemeente gevierd. Dit geeft een zekere beslotenheid aan de avondmaalsviering. Zo is het niet alleen tot versterking van het persoonlijk geloof, maar ook tot opbouw van de gemeente als geheel. De gelovigen van de gemeente zijn één in Christus, een eenheid die heel sterk tot uitdrukking komt in het avondmaal. Zojuist is al gezegd dat de plaatselijke gemeente lichaam van Christus is. Dit geldt echter ook wereldwijd. In die zin kunnen we zeggen dat Christus één kerk heeft, één lichaam, en niet meerdere lichamen. Wie ver weg, in een ander land of zelfs werelddeel, uitgenodigd wordt deel te nemen aan het avondmaal, ervaart iets van verbondenheid en eenheid in Christus, binnen zijn ene Kerk.

Daarom hebben onze kerken een ruimhartig standpunt inzake het 'gastrecht'. In de Kerkorde hebben de kerken het zo verwoord:

'Een kerkenraad kan gasten die geen lid zijn van de Christelijke Gereformeerde Kerken, tot een viering van het avondmaal toelaten wanneer zij: a. belijdenis des geloofs hebben afgelegd en derhalve gerechtigd zijn in de eigen gemeente avondmaal te vieren; b. in de eigen gemeente niet onder kerkelijke tucht staan; c. bij de kerkenraad vooral de wens te kennen geven van het gastrecht gebruik te maken. Hierbij geldt dat de eigenlijke toetsing en afweging van de situatie waarin en de omstandigheden waaronder een gast om toegang tot het avondmaal vraagt, aan de betreffende kerkenraad blijft¹⁷.'

De grens wordt niet getrokken bij de instemming met de gereformeerde belijdenis, maar wel bij het belijdend lidmaatschap van de eigen gemeente. De regel dat de kerkenraad dit kan toetsen is ingegeven door de verantwoordelijkheid van de kerkenraad in dezen, maar is niet alleen in zendingsgemeenten moeilijk te handhaven. Het principe is echter duidelijk: de kerkenraad draagt verantwoordelijkheid over de toelating tot het heilig avondmaal. Deze toetsing kan gebeuren in een persoonlijk gesprek, waarbij gevraagd wordt of men gerechtigd is in eigen gemeente het avondmaal te vieren of via afkondiging vooraf bij de uitnodiging als voorwaarde aan te geven.

¹⁷ Zie Kerkorde, artikel 63, sub 5.

aanbevelingen voor de missionaire praktijk

onderwijs over het avondmaal

Goed onderwijs over de betekenis en de toelating tot het heilig avondmaal is belangrijk in een missionaire context. De beslotenheid die het avondmaal vraagt, hoeft niet te betekenen dat er geen ongelovigen aanwezig zijn in de avondmaalsdienst. Het zichtbare onderscheid dat valt tussen de gelovige leden van de gemeente (samen met de gasten die eenzelfde geloof hebben) en degenen die zover nog niet zijn dat ze hun geloof belijden, is sprekend. Het afgrenzen van het avondmaal ondersteunt het onderwijs over het avondmaal en zet niet alleen tot nadenken over de eigen verhouding tot Christus, maar kan ook een verlangen oproepen om zelf ook toe te groeien tot belijdenis en/of doop.

het avondmaal in een missionaire dienst?

Eén van de vragen die in deze handreiking gesteld is, betreft de mogelijkheid van avondmaalsviering in een gastvrije, open, missionaire dienst. Het antwoord op deze vraag zal afhankelijk zijn van de plaatselijke situatie. In het voorafgaande is duidelijk gemaakt, dat onderwijs over de betekenis van het avondmaal en wie er uitgenodigd zijn om deel te nemen van groot belang is. Als dit gebeurt dan kan het aanbeveling verdienen het avondmaal juist in deze open dienst te vieren. Er gaat een getuigenis van uit. Er valt een zichtbare scheiding tussen gelovigen en niet-gelovigen, die in de verkondiging ook wel aan de orde komt, maar die bij de viering van het avondmaal wel heel zichtbaar wordt.

In multiculturele setting, waarbij ook nog een taalbarrière meespeelt, kan het zo zijn dat de uiterste zorgvuldigheid in onderwijs niet genoeg is voor een goede afgrenzing van het avondmaal. Er kan dan gedacht worden aan een meer besloten dienst waarbij de gemeente van Christus het avondmaal viert.

In een missionaire context zal het vaak niet haalbaar blijken om vooraf 'gastrecht' te verlenen, omdat het gesprek daartoe niet wordt aangevraagd. Dat kan komen door een andere avondmaalspraktijk bijvoorbeeld in het land van herkomst, waarbij je als gelovige zonder meer welkom bent, en men minder nadruk ligt op het opzicht van de kerkenraad.

Het komt er dan op aan om tijdens de dienst helderheid te geven over wie er welkom zijn bij de viering van het heilig avondmaal, en dat zo te doen dat het niet ongestemd overkomt. Een uitnodigend woord voor ongelovigen en zoekers is dan zeer gewenst, alleen is die uitnodiging gericht op Christus en op onderwijs over de Bijbelse leer, en (nog) niet op de viering van het avondmaal. Eventueel zou overwogen kunnen worden om hen tijdens de viering van de maaltijd de mogelijkheid te geven om voor hen te laten bidden.

Duidelijk moet gesteld worden dat iemand als gast deel wil nemen aan het avondmaal hij of zij in eigen gemeente gerechtigd is avondmaal te vieren; dus na belijdenis gedoopt is, of na kinderdoopbelijdenis heeft afgelegd. Ook kan inhoudelijk de kern van het geloof omschreven worden: Belijdt u Christus als Heere en Verlosser, en is er niets naar uw naaste dat eerst uit de weg geruimd moet worden om avondmaal te kunnen vieren? Maar ook deze formulering veronderstelt al enige kennis over het avondmaal en vraagt om uitleg.

Tijdens de dienst aan gasten vragen zich als zodanig kenbaar te maken en van hun geloof te getuigen komt bijzonder goed tegemoet aan het besef dat persoonlijk geloof nodig is om het avondmaal te vieren, maar kan drempelverhogend zijn voor verlegen mensen. Het is aan de kerkenraad om te overwegen of dit van gasten (die vaak het avondmaal ook in eigen gemeente kunnen/konden vieren) gevraagd kan worden.

kinderen, belijdenis en avondmaal

Bij de kinderen van de gemeente staat tussen de doop en de toegang tot het heilig avondmaal de openbare geloofsbelijdenis. Het ja-woord dat klonk bij hun doop was nog niet hun eigen ja-woord. De opvoeding en het kerkelijk onderwijs is daar van meet af aan wel op gericht. Er wordt uitgezien naar het moment dat het kind zo volwassen geworden is dat het zelf antwoord kan geven op de vragen en persoonlijk geloof kan

belijden. Daar hoort niet alleen kennis bij over de Bijbelse leer en over het geloof in Christus, maar ook reflectie op persoonlijk geloof en de praktijk van een christelijke levenswandel.

Daarmee is wel iets principieel gezegd over openbare geloofsbelijdenis, maar nog niets over een geschikte leeftijdsfase. In de tijd van de Reformatie legde men vaak al belijdenis af op 12-14-jarige leeftijd. Bij de ontwikkeling van de gemiddelde leeftijd van belijdenis doen naar onze tijd (18 jaar en ouder) moeten we ook rekening houden met veranderingen in de maatschappij, het 'ontstaan' van de pubertijd, het opschorten van verantwoordelijkheden etc.

Ook is het goed om te bedenken dat openbare geloofsbelijdenis in principe op elk moment van het jaar afgelegd kan worden, en dat de jaarlijkse belijdenisdienst uit de negentiende eeuw stamt. In de tijd van de Reformatie kon tegen elke avondmaalsviering belijdenis van het geloof worden afgelegd. Onze kerkorde geeft ten aanzien van de doop aan: *'Aan de kerkenraden is overgelaten, tot welke leeftijd men kinderen zal dopen met het formulier om de heilige doopte bedienen aan de kleine kinderen van de gelovigen, aangezien zowel ontwikkeling als leeftijd hier in aanmerking moeten komen.'* (Artikel 62, sub 2h.)

Het gaat hier meestal om een situatie waarin ouders tot geloof komen en daarbij hebben deze ouders kinderen van jonge en oudere leeftijd. Dan is het goed mogelijk om bij de voorbereiding van de geloofsbelijdenis van de ouders zowel met de ouders als met de oudere kinderen een gesprek te hebben over wie van de kinderen wel of niet geloofsbelijdenis zal afleggen. Meestal is hier de leeftijd van 14 – 16 jaar de kritische grens. Daarbij moet men ook bedenken dat vanuit de Bijbel wordt aangegeven, dat als ouders tot geloof komen en gedoopt worden, dat dan het hele huisgezin werd gedoopt, ook de oudere kinderen. Dan zal het goed zijn om vanaf het begin met de oudere kinderen te spreken over wel of niet belijdenis van het geloof afleggen, mede met het oog op toelating tot het avondmaal.

Dit geeft aan iedere kerkenraad de ruimte om eventueel een minimum leeftijd te bepalen, of per kind of jongere in te schatten wanneer geloofsbelijdenis kan worden afgelegd. Daarbij moet de vraag meespelen of het kind, de jongere, zichzelf kan onderzoeken en 'het lichaam van Christus onderscheiden' (vgl. 1 Kor 11: 29).

avondmaal vieren in diverse groepen

In sommige zendingsgemeenten zijn er verschillende taalgroepen. Is het mogelijk om dan het avondmaal te vieren in de afzonderlijke groepen? De achtergrond van deze vraag ligt in een verschillend beleving van een

intiem moment van het geloof. Daar hebben taal en cultuur een vrij grote invloed.

In Handelingen 2 zijn mensen uit diverse landen en talen bijeen en ieder hoorde de boodschap in hun eigen taal. Toch worden de maaltijden gezamenlijk gevierd, waarbij ook het avondmaal werd gevierd (het 'breken van het brood. '), al staat er ook bij dat de maaltijden in de huizen werden gevierd. Wat de praktijk ook geweest is, het avondmaal is een maaltijd waarbij de eenheid niet allereerst in culturele herkenning maar in Christus gevonden wordt. Daarom is het verblijdend om verschillende culturen verenigd te zien rondom dezelfde tafel; ze vinden elkaar in Christus Die Zijn leven gaf voor hen.

Onze belijdenis en kerkorde spreken over het vieren van het avondmaal te midden van de gemeente (zie art. 35 NGB en in art. 63 Kerkorde)¹⁸. [1] Een ander argument daarvoor is dat de bediening van het avondmaal voorbehouden is aan predikanten en evangelisten: zie art 3 K.O.: *In de dienst van Woord en sacramenten mogen alleen zij voor- gaan, die daartoe wettig beroepen en bevestigd zijn.*

Deze regel is niet zonder oorzaak in de kerkorde opgenomen, namelijk om volle aandacht te hebben voor de zuivere bediening van het Woord en de zuivere bediening van de sacramenten. Dat is ook de reden dat er formulieren voor de sacramenten zijn gekomen. Het gevaar is aanwezig, dat in de afzonderlijke groepen gemakkelijk niet-Bijbelse leer binnen komt. Daar heeft de kerkenraad op toe te zien.

In een multiculturele gemeente vinden soms diensten plaats voor verschillende culturele groepen. De eenheid van de gemeente wordt helemaal vastgehouden doordat er gezamenlijke diensten zijn voor heel de gemeente, maar daarnaast zijn er soms ook diensten in de eigen taal.

Als overwogen wordt het avondmaal ook in dergelijke diensten te bedienen is van belang de eenheid van de hele gemeente niet uit het oog te verliezen. Het vieren van het avondmaal in de specifieke taalgroep kan dan eventueel alleen plaats vinden binnen het kader van de erediensten die voor die groep door de kerkenraad worden belegd. Daarnaast is het belangrijk om in het onderwijs over het avondmaal te benadrukken dat het gaat om een maaltijd onderweg, in de richting van de grote bruiloft van het Lam, waar gelovigen uit allerlei talen en culturen zullen aanzitten.

¹⁸ Art. 63 KO: De bediening van het avondmaal mag alleen plaats hebben onder toezicht van ouderlingen, volgens kerkelijke orde en in een openbare samenkomst van de gemeente (...) Indien de behoefte daaraan blijkt, is het geoorloofd dat de plaatselijke kerk het avondmaal bedient in verpleeghuizen, zorgcentra en stichtingen binnen het ressort van deze kerk, mits de bepalingen van de kerkorde (...) in acht worden genomen.

bijlagen

Heidelbergse Catechismus, zondag 25, 28, 29, 30

zondag 25

Vraag 65: *Aangezien alleen het geloof ons aan Christus en al zijn weldaden deel geeft, vanwaar komt dan dit geloof?* Antwoord: Van de heilige Geest, die het geloof in onze harten werkt door de verkondiging van het heilig Evangelie en het versterkt door het gebruik van de sacramenten.

Vraag 66: *Wat zijn sacramenten?* Antwoord: Sacramenten zijn heilige, zichtbare tekenen en zegelen, door God ingesteld om ons door het gebruik daarvan de belofte van het Evangelie des te beter te doen verstaan en die voor ons te bezegelen, namelijk dat Hij op grond van het enige offer van Christus, aan het kruis volbracht, vergeving van zonden en het eeuwige leven uit genade schenkt.

Vraag 67: *Zijn beide, het Woord en de sacramenten, dan bestemd om ons geloof te wijzen op het offer van Jezus Christus aan het kruis, als op de enige grond van ons heil?* Antwoord: Inderdaad, want de heilige Geest leert ons in het Evangelie en verzekert ons door de sacramenten, dat al ons heil rust in het enige offer van Jezus Christus, dat voor ons aan het kruis is geschied.

Vraag 68: *Hoeveel sacramenten heeft Christus in het nieuwe verbond ingesteld?* Antwoord: Twee; de heilige doopen het heilig avondmaal

zondag 28

Vraag 75: *Hoe wordt u in het heilig avondmaal eraan herinnerd en ervan verzekerd, dat u aan het enige offer van Christus, aan het kruis volbracht, en aan al zijn weldaden deel hebt?*

Antwoord: Op deze wijze, dat Christus mij en alle gelovigen bevolen heeft tot zijn gedachtenis van dit gebroken brood te eten en van deze drinkbeker te drinken. Daarbij heeft Hij beloofd, ten eerste dat zijn lichaam even zeker voor mij aan het kruis geofferd en gebroken is en zijn bloed voor mij vergoten, als ik met eigen ogen zie dat het brood des Heeren voor mij gebroken en de beker mij gegeven wordt; en ten tweede, dat Hij Zelf mijn ziel met zijn gekruisigd lichaam en vergoten bloed even zeker tot het eeuwige leven voedt en laaft, als ik het brood en de beker des Heeren als zekere tekenen van het lichaam en het bloed van Christus uit de hand van de bedienaar ontvang en met de mond nuttig.

Vraag 76: *Wat wil dit zeggen: het gekruisigde lichaam van Christus eten en zijn vergoten bloed drinken?*

Antwoord: Het betekent niet alleen met een gelovig hart heel het lijden en sterven van Christus aannemen en daardoor vergeving van de zonden en het eeuwige leven verkrijgen, maar bovendien door de heilige Geest, die zowel in Christus als in ons woont, zo met zijn heilig lichaam hoe langer hoe meer verenigd worden, dat wij – hoewel Christus in de hemel is en wij op de aarde zijn – toch vlees van zijn vlees en been van zijn gebeente zijn, en dat wij door één Geest – zoals leden van een lichaam door één ziel – eeuwig leven en geregeerd worden.

Vraag 77: *Waar heeft Christus ons beloofd dat Hij de gelovigen even zeker met zijn lichaam en bloed wil voeden en laven als zij van dit gebroken brood eten en uit deze beker drinken?*

Antwoord: Bij de instelling van het avondmaal, die aldus luidt: *Onze Heere Jezus nam in de nacht waarin Hij werd verraden, brood, en nadat Hij gedankt had, brak Hij het en zei: Neem, eet, dit is Mijn lichaam, dat voor u gebroken wordt. Doe dat tot Mijn gedachtenis. Evenzo nam Hij ook de drinkbeker, na het gebruiken van de maaltijd, en zei: Deze drinkbeker is het nieuwe verbond in Mijn bloed. Doe dat, zo dikwijls als u die drinkt, tot Mijn gedachtenis. Want zo dikwijls als u dit brood eet en deze drinkbeker drinkt, verkondig de dood van de Heere, totdat Hij komt* [1 Kor. 11:23-26]. Deze belofte wordt herhaald door de heilige Paulus, waar hij zegt: *De drinkbeker der dankzegging, die wij met dankzegging zegenen, is die niet de gemeenschap met het bloed van Christus? Het brood dat wij breken, is dat niet de gemeenschap met het lichaam van Christus? Omdat het brood één is, zijn wij, die velen zijn, één lichaam, want wij allen hebben deel aan het ene brood* [1 Kor. 10:16-17].

zondag 29

Vraag 78: *Worden brood en wijn dan werkelijk het lichaam en het bloed van Christus?*

Antwoord: Evenmin als het water bij de doop niet in het bloed van Christus veranderd wordt en de eigenlijke afwassing van de zonden is, maar er alleen een goddelijk teken en een bevestiging van is, zo wordt ook het brood in het avondmaal niet het lichaam zelf van Christus, hoewel het naar de aard en de eigenheid van de sacramenten het lichaam van Jezus Christus genoemd wordt.

Vraag 79: *Waarom noemt Christus dan het brood zijn lichaam en de beker zijn bloed of het Nieuwe Testament in zijn bloed, en spreekt Paulus van de gemeenschap met het lichaam en het bloed van Christus?*

Antwoord: Christus zegt dat niet zonder goede reden, namelijk niet alleen om ons daardoor te leren dat, evenals brood en wijn dit tijdelijke leven instandhouden, zo ook zijn gekruisigd lichaam en vergoten bloed de ware spijs en drank zijn waardoor onze zielen tot het eeuwige leven gevoed worden; maar vooral om ons door deze zichtbare tekenen en onderpanden de zekerheid te geven, dat wij door de werking van de heilige Geest even zeker deel krijgen aan zijn ware lichaam en bloed als wij deze heilige tekenen met de mond tot zijn gedachtenis ontvangen en dat al zijn lijden en gehoorzaamheid even zeker ons deel zijn alsof wij zelf in eigen persoon alles geleden en aan God voor onze zonden genoegdoening gegeven hadden.

zondag 30

Vraag 80: *Welk onderscheid is er tussen het avondmaal des Heeren en de paapse mis?*

Antwoord: Het avondmaal des Heeren verzekert ons dat wij volledige vergeving van al onze zonden hebben door het enige offer van Jezus Christus, dat Hij Zelf eenmaal aan het kruis volbracht heeft, en dat wij door de heilige Geest worden ingelijfd in Christus, Die nu naar Zijn menselijke natuur niet op de aarde, maar in de hemel is, aan de rechterhand van God, zijn Vader, en daar door ons aanbeden wil worden. Maar in de mis wordt gesteld, dat de levenden en de doden alleen dán door het lijden van Christus vergeving van zonden hebben, als Christus nog dagelijks voor hen door de mispriesters geofferd wordt, en dat Christus lichamelijk onder de gestalte van brood en wijn aanwezig is daarom ook daarin aanbeden moet worden. Daarom is de mis in wezen niet anders dan een verloochening van het enige offer en het lijden van Jezus Christus en een vervloekte afgoderij.

Vraag 81: *Voor wie is het avondmaal des Heeren ingesteld?*

Antwoord: Voor hen die vanwege hun zonden zichzelf mishagen en

nochtans vertrouwen, dat deze hun om Christus' wil vergeven zijn, en dat ook hun blijvende zwakheid door zijn lijden en sterven bedekt is, en die ook verlangen hun geloof meer en meer te versterken en hun leven te beteren. Maar de huichelaars en zij die zich niet oprecht tot God bekeren, eten en drinken zichzelf een oordeel.

Vraag 82: *Behoort men ook hen tot dit avondmaal toe te laten, die zich in hun belijdenis en leven als ongelovigen en goddelozen betonen?*

Antwoord: Nee, want dan wordt het verbond van God ontheiligd en zijn toorn over de hele gemeente opgewekt. Daarom is de christelijke kerk, overeenkomstig het bevel van Christus en zijn apostelen, verplicht zulke mensen door de sleutels van het hemelrijk uit te sluiten totdat zij tonen hun leven te beteren.

Nederlandse Geloofsbelijdenis, art. 35

het heilig avondmaal

Wij geloven en belijden dat onze Zaligmaker Jezus Christus het sacrament van het heilig avondmaal verordend en ingesteld heeft om te voeden en te onderhouden degenen, die Hij reeds deed wedergeboren worden en in zijn huisgezin, dat is zijn kerk, ingelijfd heeft. Nu hebben degenen die wedergeboren zijn tweeërlei leven in zich: het ene is lichamenlijk en tijdelijk, dat zij met hun eerste geboorte hebben meegebracht en dat alle mensen gemeen hebben. Het andere is geestelijk en hemels; het wordt hun gegeven in de tweede geboorte, die geschiedt door het woord van het Evangelie in de gemeenschap met het lichaam van Christus. In dit leven delen niet alle mensen, maar alleen de uitverkorenen Gods.

Zo heeft God ons, tot instandhouding van het lichamelijke en aardse leven, aards, gewoon brood verordend, dat daartoe dienstig en aan alle mensen gemeenschappelijk is, zoals het leven zelf. Maar om het geestelijke en hemelse leven te onderhouden, dat de gelovigen hebben, heeft Hij hun een levend Brood gezonden, dat uit de hemel neergedaald is, te weten Jezus Christus, Die het geestelijk leven van de gelovigen voedt en onderhoudt als Hij genuttigd wordt, dat is: geestelijk toegeëigend en ontvangen door het geloof.

Om ons dit geestelijke en hemelse Brood af te beelden heeft Christus een aards en zichtbaar brood verordend, dat een sacrament is van zijn lichaam, en de wijn als een sacrament van zijn bloed om ons te betuigen: zo waarlijk als wij het sacrament ontvangen en in onze handen houden en het eten en drinken met onze mond, waarmee ons leven onderhouden wordt, zo waarlijk ontvangen wij het ware lichaam en bloed van Christus, onze enige Zaligmaker door het geloof (dat de hand en

mond van onze ziel is) in onze ziel tot ons geestelijk leven. Zo is het nu zeker en buiten twijfel dat Jezus Christus ons zijn sacramenten niet tevergeefs heeft bevolen. Hij werkt namelijk in ons alles wat Hij ons door deze heilige tekenen voor ogen stelt, hoewel de wijze waarop dit geschiedt ons verstand te boven gaat en voor ons onbegrijpelijk is, evenals de werking van de heilige Geest verborgen en onbegrijpelijk is.

Ondertussen vergissen wij ons niet als wij zeggen dat wat door ons gegeten en gedronken wordt, het eigen en natuurlijk lichaam en het eigen bloed van Christus is; maar de wijze waarop wij deze nuttigen, is niet met de mond, maar geestelijk, door het geloof. Aldus blijft Jezus Christus altijd gezeten aan de rechterhand van God zijn Vader in de hemel en Hij laat daarom toch niet na Zichzelf aan ons mee te delen door het geloof. Deze maaltijd is een geestelijke dis, waaraan Christus Zichzelf aan ons meedeelt met al zijn gaven en ons zowel Zichzelf als de verdiensten van zijn lijden en sterven doet genieten. Hij voedt, sterkt en troost onze arme, troosteloze ziel door het eten van zijn vlees en verkwikt en verheugt haar door het drinken van zijn bloed.

Voorts, hoewel de sacramenten met de zaken waarvan zij een teken zijn, zijn samengevoegd, worden toch niet beide door allen ontvangen. De goddeloze ontvangt wel het sacrament tot zijn oordeel, maar ontvangt niet de waarheid van het sacrament, evenals Judas en Simon de tovenaars beiden wel het sacrament ontvingen, maar niet Christus, van Wie het een teken was. Hij wordt alleen aan de gelovigen meegedeeld.

Ten slotte, wij ontvangen het heilig sacrament in de samenkomst van het volk van God met ootmoed en eerbied, terwijl wij met dankzegging een heilige gedachtenis aan de dood van Christus, onze Zaligmaker, vieren en daarbij belijdenis doen van ons geloof en van de christelijke godsdienst. Daarom behoort niemand daar toe te komen zonder zichzelf eerst op de rechte wijze beproefd te hebben, opdat hij, als hij eet van dit brood en drinkt uit deze beker, zichzelf geen oordeel eet en drinkt [1 Kor. 11:29].

Kortom, wij worden door het gebruik van dit heilig sacrament bewogen tot een vurige liefde jegens God en onze naaste. Daarom verwerpen wij alle inmenselen en veroordelenswaardige bedenksels die de mensen aan de sacramenten hebben toegevoegd en ermee vermengd hebben als ontheileringen daarvan en zeggen, dat men zich tevreden moet stellen met de verordening die Christus en zijn apostelen ons geleerd hebben en daarvan spreken zoals zij erover gesproken hebben.

Dienstenbureau CGK
Postbus 334
3900 AH Veenendaal
Tel.: 0318-582350
Fax: 0318-582351
E-mail: info@cgk.nl
Website: www.cgk.nl
IBAN: NL52 INGB 0000 5353 00

april 2017